

Til slut vill jag anföra några ord utur en Sermon, hällen af Herr Blesing i Strasburg år 1777 wid det tillfället denna Hjeltes Lik blef flyttat ifrån Temple neut til S. Thomas hvarrest som bekant är, hans prägtiga grafwård är uprest — en Sermon, som förorsakade nästan en Theater-sensation så at folket klappade. Läsaren må dömma af följande den unga Prästens declamation „Man har ohelgat Talekonsten i alla tidehwars. Man har sedt den nedriga Smickraren krypa wid Thronens fötter, och den lågde Panegyriken frambara et owärdigt offer för den mäktiga Lasten, och på det måttet af nedrighet måtte blifwa fullkomligt, hafwa sjelfwa Tempeln dessa sanningens yttersta friståder hundrade gånger gifwit gen-sjud af Låford slödade på blodiga Spranner och lycklige brottliga — Sä- gen mine Åhörare! bår jag från detta rum tofka Marchalkens af Saxen loford? Folkslag dem han öfwervunnit! Frankrike som upträgt honom! Krigare dem han danat til segren — Swaren! är Mauriz en stor men- niska? Jag hör bifaller ifrån bägge stränderna af Rhenströmmen — Din tapperhet flyddade wår egendom, försäkrade oss om arf efter våra säder, tillbakahdlt fiendens raseri — sådant är ropet från våra stränder — Du war wår owån swaras från stranden gent emot, men du wördade menskligheten, och då du åfwen för oss sökte mildra krigets beswårligheter gjorde du dit minne bland oss hjärt.

Til Förläggaren.

Jag kan ej längre ddlja min harm deröfwer, M. H. som (ehuru ganska sällan) entretenerar allmänheten med politiska reflectioner, likwäl förtiger de förträffliga och wälgörande Lagar och Inredningar, hwarmed den Gudomlige Monarchen Joseph den II, liksom båret et nytt tidehwars i hela werlden, och låtit en blidare sol uplysa för människoslägtets lycksalighet. Wi läse knapt någon Post-Tidning som ej sägnar och förjusar oss med berättelse om sådant nya förordningar, hwarefter alla polierade folkslag i flere Secler suckat, och hwilka Philosopherne hittills förgäfves påyrkat. Sedan Tirus, Trajanus och Marcus Aurelius för 15, eller 1600:de år tillbaka styrde Roms och werldenes öden, samt utgjorde des wällust: så synes ej någon Regent hafwa wisat så mycken böjelse och werkställighet til besördrande af sine undersätares gemensamma bästa, näst likwäl war egen Store Rosning, hwilken genom sine Lagar, om dödsstraffens affkassande, Religions frilhetens antagande, barnamords förekommande, Tryckfrihetens tillåtelse, Pinlige förhödes förbjudande och en fri Spannmålshandel m. m. föregått med exempel til de lika och enahanda författningar, som Rejsaren i samma ämnen sedermera utfärdar. Det är wäl möjligt at en JOSEPH som

som människa i andre Stadgar sig mistagit, såsom angående ofrässemåns befördringsfart lika med Adelen endast efter förtjenst och flicklighet, Skråordningarnes uphåfwande, Recepters författande på modersmålet, Kyrkogårdars utstyrtning utur städerne och från Kyrkorne, indragne Klosters inrättande til Barnhus, Hospiteler och Lazarettet, förbud mot betalning til Präster för Nattwardsgång och Barndop, Domstolarnes tillstånd til giftermäli i stället för lysningar, 2) Men emedertid utmärker allt detta en berömlig wilja, om ock desse politiska försök skulle mislyckas och påföljderne ej swara emot ändamålet. I alla fall äro Wi nu tefwande at gratulera, som tillkommit uti en tid, då Jordens Herrar tästa med hwarannan at göra sine Undersåtare fria, säkra, dygdige och lycklige. Himmelen beware och förlänge jämwal denne människofslägtets Wälgörars lif, som för hela werlden är så dyrbart! Då Han ej kan blifwa ewig på jorden, måtte Han åtminstone öfwerlefwad den tid, tils Han fullbordat den jällsyna reformation och det storwärl, Han påbegynt, och til des at Han med Sina lysande efterdömen sätit lära och twinga de angräntfande Ahariska Despoter, at icke lysa med gyckelwärl och en bedrägelig politiqve, at med mera ömhet och mänsklighet handtera sine Undersåtare, at lika som Han upresa sin Thron uti deras Hjertan, at stadga sit wälde på deras kärlek, och således bereda sig ewiga ärestoder och lossfänger bland samtida och tillkommande slägter! . . . Men min penna är för slög at tolka den wördnad och förtjusning, hwartil Han af hela werlden gjort sig berättigad! Min affigt går ock egenteligen därpå ut at endast anmana Er Min Herre at antingen i Era ark då och då införa de författningar som från början af Kejsarens Regering utkommit, eller ock, som jag hältre skulle önska, at dem allesammans införskrifwa och öfwersätta, samt under en särskilt rubriqve til trycket besordra. Jag wet at så nyttiga papper icke förbjudas på något ställe, aldrum i Sverige, affättningen kan ej sela, för min del ansvarar jag Prænumeration på flera Exemplar, ty jag känner så många som äro nyfikne at jämsföra dem med wåre egne i lika ämnen utkomne wälgörande förordningar.

Cosmopolite †).

P. S. Om något af den nya Americanska Regeringsformen och Lagboken, kunde af m. H. warda utgifwit, så gifar jag at det skulle köpas med begärlighet.

†) Jag tackar för förtroendet och löfte at besordra affättningen. Samma postdag jag inhändigade detta min Herres bref, remitterade jag straxt til min Bokhandels Commissionsirer både på Hamburg och Paris försäktragar och löften om betalning för öfköpande så af en JOSEPHS som Washingtons eller Congressens nya Lagar och Förordningar.

Sörläggaren.

Ark. 16 utkommer nästa Thorsdag kl. 8 om morgonen.

Stockholm, Tryckt hos Commissionsarien P. A. BRODIN, 1783.

Tryck-Friheten den Wälsignade.

Stockholm d. 11 December 1783.

Til min Mors Skugga *).

Sår Månan sig i Hafwet sänker,
 Wid trädens sus och böljors swall:
 Straxt på Din graf, min Mor! Jag tänker,
 Willrådig hwart jag irra skall.
 Mellan Skogens glesa Lindar
 Jag då Din öma skugga ser
 De suckar, Du mitt öde ger,
 Förrådas utaf Westan windar.
 För branta Berg jag kletter opp,
 Mot tåknor matta armar sträcker,
 Ej Himlens . . . Echos ömkan väcker;
 Men hjertat styrks af minsta hopp.

3 tusend wilda känslors yra
 Jag rasar ner i närmsta dal;
 Där möter mig en Näcktergal,
 Jag öpnar Floret kring min lyra;
 Och begge tolka Hjertats qwal.
 Då börja hufwa tårar strömma —
 O! Minne af förflyttna dar!
 En tid jag lycklig lefwat har . . . . .
 Men hwarför ej en tid förglömma
 Hwaraf jag blott har saknad qwar?
 Och nu, Och nu jag skäddar Dig,
 Som i Din sann mig innesluter,
 Dit Modershjerta wällust njuter
 Wid hwarje blick, Du får af mig.
 Hur har en Gud, som trots min smärta
 Ej minsta ömkan för mig bår:
 Hur har Han kunnat skapt Dit Hjerta?
 Då Hans så oberwékligt är? —
 Nej, nej! Jag glömmet sälla tider,
 Din lefnads sol til bergning skrider,
 Då lyckans sol mig öfwerger,
 Wid hennes nedgång Du Dig dölsjer:
 3 Moln sitt hufwud Månan hölsjer,
 När stormarna han nalkas ser,
 Du seger öfwer öden winner:
 Men ack! för mig ej lugn, ej ro

Om jag til Templet flygta hinner,
 Jag dock ej någon fristad finner,
 Fast Swalor bygga der sitt bo.
 Och dessa qwal skal hoppet låtta?
 Den ej begriper, måste tro
 Och sin förrestan därpå sätta,
 Att blifwa lycklig efter detta
 Då han har upfykt Lifwets lopp.
 Så skynda då Du swaga hopp! . . . .
 Och öma Mor! Jag warse blifwer,
 Jag warse blir Din fria hamn,
 En wink Din enda Son Du gifwer:
 Han flyger i sin Moders sann.
 Om Presten . . . . (Skall det gräma mig?).
 Ej någon jord på listan kastar;
 Men från min graf med sasa hastar
 Och full af fördom korsar sig:
 Blott Samariten där sig ställer
 Och tårar, tårar, tårar säller.

För at Præsentera våra swåniska Artister intet just ett Model, men snarare en deras life, torde det tillåtas mig anföra följande om MICHEL ANGE BUONARROTTI Målare, Sculpteur och Architecte i Florens.

Det wore en olycka för Konsterna, om icke Hans namn skulle vara kändt, om man intet wiste at hans födsel war äfwen så ädel som hans förtjänst. Ifrån at han war 8 år gammal, påmint af sin bådelse och sitt geni gjorde han ej annat än ritade, Sans Föräldrar som någon gång kommo i håg sina anor, fructade at han som Artist ej skulle winna den ära som Familjen fordrade, man bad honom, man bannade honom, man straffade honom — Men såfångt, det är lättare at förfölja ett snille än at qwäswa det, och Michel Ange om han et ögnablet lämnade Blyarspennan, tog straxt Penseln.

Hans första försök war andras mästestycke, han Copierade et hufvud så wäl, at hans Lärromästare Dominique de Gherlandajo en ganska C celebre Målare ansåg det för Original — Nästan på samma tid företog han sig utan Råd eller hjelp en stor tafla som förestälte sin Lärromästare sitta måla tillika med alla sina Elever, den war så wacker och så förundranswärd at Dominique utan swärighet tillstod sig wara öfwerträffad af sin Discipel som då war 13 år gammal.

29 år gammal blef han kallad til Rom af Påfwen Julius den andra som wille låta hugga sin graf, Michel Ange war lika förträffelig Sculpteur som Målare) han nide i början både wänskap och heder af Julius, men omsider rådde hans afwundsman och efter gamla Häswanans förlorades Faveuren, til och med den, at oanmäld slipa in i Påwens sängkammare, Wår Artist förtretad reste straxt ifrån Rom til Florence med tillsägelse at wille Påfwen ha honom tillbaka, skulle han få söka honom.

Det war där han målade Rådsalen som har blifwit et Studium för alla kunnare och Amateurer. Påfwen som omsider märkte hwad han förlorat i denna Stora Mannen, skref 2 gånger efter honom, och lofwade förklara Florence krig om ej Michel Ange utlämnades, han besöt då at sjelfwilligt resa tillbaka och blef i början mottagen med en utmärkt kallsinighet, han ursäktade sig så godt han kunde wid Påfwens fötter, och Julius svarade alldrig ett ord. En Prælat som närwarande wille bemedla saken

saken, trodde at Hans Helighet borde så mycket snarare tillgifwa honom som han lika med alla Målare blott kommit at fela af ensaldighet: Påswen som förtrod at en så stor Konstnär kunde ursäcktas så illa, swarade med wroede, Det är Ni som är ensalldig, och gå ut. Prælaren upbar hela ondskan, och Michel Ange seck tillgiff och geck tillbakars til Furstens fordna ynnest, Han arbetade sedan på Påswens Büste, och då han under model-læingen frågade om han finge oocupera wänstra handen med en Bok — En Bok swarade Påswen, nej — en Wårja, jag tror mig om at kunna föra den bättre.

At opräkna denna Under-männisskans arbeten, wore ämne för en bok men ej för et blad, nog af, Han excellerade äfwen som Architecte, hwar-af i Rom på St. Petri Kyrka äro flera wädermålen. Som Målare hade han mera energie fast mindre smak än Raphael, och framsför alt mera dris- sig och walte i sin teckning men försummade Coloriten.

Han arbetade med lika styrka ifrån sin barndom til den högsta ålder, ty han dog 90 år gammal, och hans skapande snille öfwer-gaf honom ej förån i Grafwen. Begravnings-Acten war honom wärdig, Konsterna si- rade den, all annan præct war öfynlig, Geniet borde hedra Geniet.

Michel Ange war i anseende til Personliga egenskaper ej mindre æt- ningswärd, Hans Sjal war stolt och hög, och ehuru Han hade Regenter och Furstar til sina Beskyddare, köpte Han dem aldrig genom et öwär- digt och frypande smieker. Han wiste ärkänna wälgärningar, men Han tälte intet orättwisa och Tyranni — Han war i högsta grad sensible, hwar- på swaret til en Sin Wån bär det ojäfacktigaste wittne, samma Wån hade beklagat Hans gamla och trogna Drängs dödd.

„Min Wån; Ehuru jag skrifwer illa och ogjärna, måste jag dock
 „swara. Du wet huru Urbin är dödd, Gud har gjort mig en stor wäl-
 „gärning och tillika straffat mig hårt. Denna hederliga människan som i
 „sin lifetid wärdade sig om mig har äfwen i sitt sidsta ögonbleck tjent mig
 „med sin Lärdom icke allenast at dö, utan äfwen at längta dö, han har
 „warit i 26 års tid tillsammans med mig, det war en ärlig och sällsynt tje-
 „nare, och just då jag lämnat honom någon belöning och trodde at
 „finna i honom min ålderdomströft, miste jag honom utan annat hopp at

„se honom förän i andra världen. Hans dödsfätt öfvertygade mig om
 „Hans lycksalighet, också, war han ej bedröfwad at lemna et lif, men wäl
 „däröfwer, at lämna mig allena gammal och swag i en ond och förförisk
 „värld. Det är sant, den bästa delen af mig sielf har redan följt honom,
 „och det jag har qwar, är ej annat än uselhet och plågor. Formål bästa
 Wån.

Man ser i hela det brefwet ingen studerad sorg, hjertat talar ofkonst-
 lat och naturligt. Til den där Urbin som han förjde och saknade, sade
 han en gång, om jag döe hwart skulle Du ta wägen? — Jag skulle
 le åter tjena sade Drängen. Min Wån! swarade Michel Ange och
 omsamnade honom, Du skall aldrig bli så olycklig, och på en gång
 skänkte Han honom Et Tusend Ducater.

Oacktadt denna frifkostigheten, oacktad at Han snart ärligen gaf en
 sin Slägtinge Leonard Buonarotti 10 tusend Livres, oacktad at han pen-
 sionerade fattiga ynglingar och Konstnärer som gäswö hopp om sig, oack-
 tadt säger jag, at han gaf ansenliga hemgifter til Glickor som därigenom
 blefwo gista, så utspredde ondskan och lögn at Han wore girig, då de ej
 kunde antasta Hans genie och Hans kundskaper, skulle de nödwändigte
 klandra denna odödliga Mannens seder.

Utdrag ur et Bref daterat Jamaica *).

Bag kan intet förneka mitt hjärta at yppa den fastligaste grymhet hwar-
 på en Colonist här i grankapet wisar oss så ofta de olyckligaste bewis
 och hwaras Wi äro äfyna mittnen. Menckligheten anropar Lagar och rätt-
 wisa emot et så barbariskt nidingswärl. Ni känner Herr * * * Det är
 Han

*) Insändt ifrån en Grosneur i Sverige som Corresponderar på America angående sin
 Handel.

Hin, denna stälta, denna sáfånga, denna bondhögfärdiga människan som opfunnit den förbannade invention at låta spanna för sin wagn et dusin eller 6 par Negrer, hwilka Han twingar at löpa med samma hastighet som Hästar. Jag måste tistå det wara en ful syn när denna Herrn åker på detta sättet i starkaste wärman med sin Fru och 2 Barn 5 mil *) i timmen, ofta i det wärsta wäglag — Tro mig, jag har sedt dessa människor som blifwit förwandlade til Hästar så uttröttade, så flåsande och så kullströtade liksom på en marknad där man byter Hästar. Så snart Kuffpiskan smäller, måste de opp och fortsätta sitt lopp, blodsdroparna frusta ur näsan och blanda sig med fraggan och swett. Denna barbaren eller snarare detta wildjuret lider sjelf och ännu har ingen Herrskapskuff så plågat Bondhästar som denna plågar människor langt förnutigare och ädlare wareller än han sjelf — Men til lycka Hans exempel kan aldrig bli följdt, nej intet en gång af de måst hårda — Ni lär ha swårighet at tro denna berättelsen, den är likwäl sann och ej det minsta öfwerdrifwen, jag har warit nödsakad så ofta at se det med egna ögon ehuru det smärtat mig in i hjertat. Huru ofta har jag icke sedt Fältskjären förbinda dessa uslingars sår, det är hans hwardagsgjöra, Deras jämmer och skrik, skrik som utprähas af swedan då såret twättas med Winättickla, detta skriker säger jag, swäswar ständigt för mina öron och tår mig in i själen, , , Men jag har redan skrivit för länge i et ämne så onaturligt så affkyswårdt, åter igen til Swänska Handeln. . . .

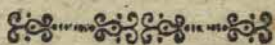
Saga af Herr von Kleist **)

Under en lång resa som Arist gjorde, war Solen ständigt undångömd af Töcken och Dimma, ofta winade stormwådren i den proande lusten, och när stormen lade sig, kom et håstigt slagregn och föll med buller på den bäfwande jorden, Arist's Sjal war öfwen så mörk som lusten, han hoppades til slut sáfångt at mera så se Solen på Himlarymden som syntes liksom

*) NB. Eugelfta.

**) Tusåndt.

som wara försvunnen ifrån den samma och klagade med otålighet på För-
synen som snart förbränner och åter fördränker världen . . . Men hastigt
kom en Pil farande och slog ned i jorden för Hans fötter. "Däre! ropa,
"de en röst af Himmelen, hvarföre beklagar Du Dig? Denna pil hade
träffat Dig om icke strängen på bågan blifwit slapp af rågnet. Du är
swag, tadla ej därföre så djerst det som sker i Wärlden, och huru will
Du med Mullwadsbögen se igenom Himmelen, den som Du hörer i storm-
wäddret och i blixstens eld förjer för Dig.

Alt är säfångligt här på jorden *)
Min Wån! Du icke undra bör,
Alt Salomon sagt dessa orden.
Om Odet mig Hans like gör,
Och mig seyhundra Hustrur gifwer
Maitreser til på Extra-stat;
Om Kungligt jag Serverad blifwer
I Primo Win, Secundo Mat
När sen jag är omringad worden
Af nakna små i Nöjets Land
Skal mid Bouteilen uti hand
Jag äfwen sjunga dessa orden:
Alt är säfångligt här på Jorden.

*) Insändt.

Ark. 17 utkommer nästa mandag kl. 8 om morgonen.

Stockholm, Tryckt hos Commisarien P. A. BRODIN, 1783.

Tryck-Friheten den Wälsignade.

Stockholm d. 15 December 1783.

Öfversättning

af den Fransyska *Elegien* på d. 15 Aug. införd
i ark^{et} 14:de.

Du som från längre tid Dig blott af tårar nås
At gjuta nya ut, O säng Gudinna! Wakna,
Se detta är den dag en Wån jag måste sakna
Hvars Lif min sällhet war, oddligheten wårde,
De sorgsna toner stäm som tårar åt Dig råka
O Hjertan lika mitt, flyg nu at håpnad wäcka
Och genom matta slag där sig min swaghet ter
Förena allas sorg . . . Ack! Daffne är ej mer.

Man

Man Rikedom och Rang af Lyckans hugskätt får
 Ett intet kan dem ge — Et intet återtaga,
 Men en beständig Wån, ej skapad at bedraga
 Om, wis, hwars rena Själf sig ej på list förstår
 Ack! Detta är en Kjånk som man kan Himmelsk falla
 (Hwad återstår för den som Himlen wdinner ger?)
 O Gud! Jag ägde en . . . Men mina tårar swalla
 Jag kan ej sucka nog: Ack! Daffne är ej mer.

Nej, Ålfkare! Hör opp at mer beklaga Dig
 Om Döden rycker bort Din sköna Ålfkarinna
 Ej annat mister Du än hwad Du lätt kan finna
 Din Kjånsta är en storm som snart lär stilla sig,
 Men gråt den slagne Wån som sin i Gräsven ser
 Och ingen återfår til lindring för sin smärta
 Det denna wiggen är som kräfat har mitt hjärta
 Hwaraf det ropar jämt: Ack! Daffne är ej mer.

O flugga af min Wån! I fall Din sälla Själf
 Af det på jorden skjer sig stundom kan förnjä,
 Min saknad och mit qwal låt mina tårar röja
 Och hör på denna stund mit ewiga Särwål
 Nej, aldrig denna dag ut minnet skall förswinna
 Det är min Åras höjd at mig Din dödd påminna

Och tiden wanligt wås, som någon lindring ger
Skall magtlös bli hos mig . . . Ack! Daffne är ej mer.

Sedan jag på slutet af mitt förra arbete eller den Wälsignade Tryckfriheten omsider seck årsara hwad som behagade Allmänheten, nemligen *Bastillen* i *Paris*, hwarmed jag fyllde N:o 90 och 91 hwilka ännu i dag efterfrågas för en plåt Arket ehuru tängesedan utgångna, sedan *Linguets Annaler* om samma Slott äro öfwerfatte på alla språk och med begärlighet köpta, utan twiswel för at se huru langt en Frondeur kan gå i sin declamarande arghet, och huru stora, huru fogliga, huru uplysta Ministrar och Regering i Europa nu finnas, som aldrig utan yttersta nödwändighet förbjuda någon bok, de weta mycket wäl at arghet, ondskas och lögn om sådant finnes i skrifter, wedertlägger sig sjelf, och at Auctoren får den skoka Allmänhetens (den rätta Domstolens) fördrakt i stället för dess wälsinliga och pengar — Sedan jag nu wet säger jag, at det är *Bastillen* och inter annat än *Bastillen* som roar och som köps, så har jag utifrån med stor omkostnad skaffat mig en hel särst brochüre i samma ämne, som är utplagd i London och läses i hela Paris, likwäl blott hos de Förnåma och Rika i anseende därtill at den är ännu så öfwermåttan dyr och kostar snart så mycket som nya omarbetade *Encyclopedien*. Denna är också redigare, widlöftigare och kanske sannare än Herr *Lingvets* som med någon hetta talar måst om sig sjelf. Jag har noga undwilt at anföra hwad Läsaren förut fått weta af bemänte *Advocat*,

Så här ljuger den Anonyma Auctoren i utdrag, ty hwem begriper icke at det måsta är ofanning, utom hwad Han talar om en stor *LUDVIG XVI* och Hans wisa Regering.

„Af alla de straff som människorna uphittadt för at plåga sina likar, är et långwarigt fångelse onskeligen det strängaste och måst odrågeliga. Förlusten af sin frihet, owissheten om sitt öde, et ständigt åskådande af wederskyggeliga föremål, och et fördrakt elakt bemötande af barbariska wareser, som finna et omänskeligt nöje i at öka de olyckligas plågor, äro större straff än man kan föreställa sig, och om hwilka årsarenheten ensam kan gifwa en fullkomlig öfwertrygelse. Sådane äro likwäl de minsta plågor som man utstår på *Bastillen*.

För,

Förackt för alla mänskliga lagar synes där vara wedertagen med den strängaste eftersyn, med de måst förödmjukande förfrågningers steg förknippas man det osnyggaste förhållande i matlagningen, det svartaste frynteri i tillbudna tjänster, den måst bitande falskhet uti konsten at utlägga snaror, den oförläteligaste wårdslöhet och föld emot de sjudomar som detta nästets förgiftade lust förorsakar, til och med den nedrigaste ironie mot sukar som länge blifwit qwåfda af frucktan; med et ord, alt det fasetliga som man kan uptänka för en människa är här samlat, oftast för at plåga den minst brottsliga, uti dessa namnkunniga torn, som den wefliga Parilarn med et kallsinligt öga skådar wid ena ändan af sin Huswudstad.

Detta fångelse, hwilket wackrade sin tittel af Kungeligt Slott, utgöde just intet något Rikes ära, är belägit på högra sidan om Seine strömmen bredewid Arsenalen. Ingången är til höger wid ändan af Gatan St. Antoine. Några steg framföre porten är et utbyggt Corps de Garde, och en utpost som wakar natt och dag. Bredewid detta Corps de Garde är en Windbrygga med en ganska hög och stark port, och en annan fortie port som leder in til gården wid Gouverneurens Hotel, hwilket är en modern byggnad som skiljes från detta Slottet genom en graf, öfwer hwilken är en windbrygga som man måste passera för at komma in på en annan gård, hwarest äro två nya portar och et annat Corps de Garde. Sedan är en mycket hög järndörr som skiljer Corps de Garde från stora gården.

Man finner således at innan man kan komma in på denna gården skall man nödwändigt passera två windbryggor och fem portar, hwilka alla hafwa sina wackter, och beständigt äro tillstutna med bommar och tjocka järnkedjor.

Man kan wäl hwila sig här en stund och fråga: För hwilka äro dessa fasetliga portar ämnade? Hwilka wilddjur, hwilka skälmar skola där skiljas från den öfriga delen af människoslägtet? Hwem kan förtiena at höra dessa förfärliga bommar och fördubblade lås igenreglas om sig? . . . Ack! minna läsare! Tre fjerdedelar åtminstone äro hederligt folk, uprigtiga och hönnera själar, gamla trogna Ejenare, oftast endast däruti brottsliga at de handlat för wäl, obestuckna och rättwisa Magistrats-personer, männer som icke welat dela sina hustrurs otro, Auctorer som aldrig smickrat och ljugit, Människor, hwilkas närvaro är et hinder i någon förnäms förslager, och som et Lettre de Cachet skiljer från samhället: Främlingar, som ej weta hwarken hwad man wil dem eller hwad de gjordt . . . Kort sagt: hwad skall jag säga? Ryssen med mig, då Ni genomwandren detta husets förfärligaste hälor; och om den förnedrade mänskligheten utpräpar Era rå-
rar,

var, så emottagen äminstone någon tröst då Ni får höra, at en mera uplyst, mera vis, mera stor, mera öm Konung nu hylsätter sig med den nödvändiga undersökning om hwad som förelöper innom dessa bedröfwelsens murar, och at kan hända den dagen snart torde framlysa, då listan skall blekna för sina dolda nidingswårk, och undergå det straff som en rättwis Monarqve bör ålägga dem hwilka misbrukat Hans Företrådares förtroende, i sådane mål.

Uti förstugan af den byggnad som stället högge gärdarne, är det rummet där Lieutenant de Police, eller wisja därtill utnämnda Commissarier förhöra Arresterterna. Detta rummet kallas Salle du Conseil, men borde för heta Salle de la delolation. Det är där som någon gång en listig och tistagsen, klädd uti en Dommares hedrande drägt, kommer för at med inbundna frågor förwirra en af alla dessa sáfeliga anstalter redan försträmd människa, och söker at astwinga honom bekännelser som endast hänteda sig från hans frucktan, eller det falska hopp hwarmed han smickras. Det är där som lasten uppenbart kommer för at med orördiga hotelser twinga en swag och försträmd själ, at sáfeligen anklaga en annan som man wil störta, och at underskrifwa et orättwist witnessbörd på hwilket man wil bygga en Rivals eller en medtäflares fall; kort sagt, det är där som den blyga och darrande oskulden står stum framför en sträng Dommare, hwars bistra upsyn målar för hans ögon plågor, bödlar, och alt hwad sáfeligt kan uptränkas.

Det är uti denna Salle de Conseil som Arresterterna få emottaga främmandes visiter när de därtill få tillstånd, hwilket är ganska sällsynt, eller rättare sagt swåriligen händes. Wid ändan är et ganska stort rum hwarest de saker och papper läggas som wid fångarnes arrestering afhändes dem, och som de oftast aldrig få igen, med mindre den Arresterade icke är en nog betydande man.

Bakom denna salen på sidan åt gården äro några rum, för Porteclefs, eller Wagtmåstrarne, hwilka betjena fångarna och bära til dem mat etc. Deras syfta importerar dem ungefär 900 livres om året, hwilken inkomst de föröka genom de stölder och skinnerier som de utöfwa mot de olyckliga som de kalla sina Dufungar. De äro wanligt wis gamla Laquejer som tjent hos Gouverneuren; således är det för at belöna dem som de göras til en slags bödlar; men de undsä likwäl ej för intet denna sáfeliga fruckten af sina förra fatigver, ty knapt är det en enda som icke är nödsakad at gifwa en wis lösen eller en arestjänt, då de tiltråda tjänsten.

Bastillens Etat-Major eller Styrelse-Wärf består uti en Gouverneur, hwars syftla importerar öfwer 60000 livres som han winner, eller rättare sagt som han tager sig på fångarnes tractamente *). En Lieutenant du Roi, som årtigen drager där af 5000 Francs. En Major med 4000 livres lön; en Aide-Major med 1500 livres, och en Fältshår med 1200 Livres. Denna sista profiterar oändeligen på Album græcum, et Medicament som han nyttjar i alla sjukdomar och hwilket betalas ganska dyrt af Staten. Doctorn bor ej på Slottet; Han logerar wid Thuilleries, det wil säga en mil ifrån Bastillen; och man kan wäl tänka at Doctorn är en för mycket betydande man, för at fråga stort efter sin syftla. Han har sina affärer, sina nöjen, sina visiter; hans syftla är blott en titel, hwars göromål han föga bryr sig om, och då en Arrestant är sjuk, så finner han altid at det är af föga betydighet, för at slippa föröka sina besök, hwilkas antal icke göra honom rikare, så wida han betalas för hela året. Bastillen har 8 torn, nemligen: Tour de la Comte, Tour du Tresor, Tour de la Basiniere, Tour de la Chappelle, Tour de la Liberté, Tour de la Bertaudiere, Tour du Puits, och Tour du Coin,

Det är utan twiswel öfwerföddigt at säga, det hwardera af dessa torn är tillslutit med stora igenbommade järnportar, Men hwad man med möda kan tro, är det, at alla dessa portar äro dubbla, och öppnas twärt emot hwarannan: så at en Arrestant som är innesluten uti en af hålorna uti La tour du Coin, skulle årminstone bryta sig igenom 20 portar innan han komme til den sista. En half tima förslår knapt at öppna alla de stängsel som kringgiffwa honom; hwilket är et för ledsamt göromål för Gouverneuren eller någon af berjeningen som ofta skulle besöka sina bedröfwade gäster: också gifwa dessa så wäl lönta Herrar sig sållan denna mödan, och så mycket wärrer för den stackars Arrestanten om han blir usfatt för någon ny wedervärdighet, eller fastnar i en sjukdom, som fordrar snar hjelp och noga tillsyn.

J hellswa olyckans och förtrocksens slöte, wänjer aldrig et högmödig och känslofult hjerta sig wid orättwissan. Dessa besätthafwande trålaras närwissheter, nycker och grymheter upwäcka hans affry; han kan med möda tilbakahålla sit billiga förakt; ändteligen framstappla hans wisna läppar något Flagomål . . . på stunden swarar den titrerade som wänt sig wid grymheter, med dessa orden: i fångelse, i fångelse, hwilka beledsagas af et bitande småleende, och straxt släpa 3 eller 4 af de wärdiga medbrödrren, de olyck,

*) Utan twiswel lära de wara på Passevillance'

olyckliga offret, hwilket förgäfwes ropar alt hwad heligt är til wittne om sin oskuld.

Deßa hålor äro nästen för ödlor, råttor, grodor och spindlar af en förskräckande storlek. Den stinkande sucktighet som där härskar, angriper snart alla Organer, Ådrorna upswälla, bloden kan ej circulera, och de fäseligaste sjukdommar äro oundwifeliga följder af wilstandet i Deßa hålor. Uti ena hörnet är en råttfång, formerad af inmurade järnstänger, och några plankor på hwilka läggas litet halm, hwilken aldrig ombytes föder än den är aldeles rutnad. Twenne portar af 8 tumns tjocklek hwardera, inestånga deßa mörka hålor.

Det är i deßa fäseliga nästen, hos et folkslag som är uplyst, under en regering hwaras mildhet berömmes och bdr berömmas, som människor, hwilka hwarcken äro mördare, låttare, mordbrännare eller Förrådare emot sin Kung och sit Fädernesland måste lida sådana grymheter; människor, hwilkas hela olycka är at mishaga, och hwilkas klagan man wil förqwaswa genom nytt tyranni.

Hwad kläderna angår, är det en ganska stor lycka at wara wäl klädd då man blir arresterad; eljest löper man fara at frysa om wintern. Förgäfwes begär man sina kläder, sit linne, sin nattrock; ingen ting utlemnas utan på Ministerns befallning, och han har wäl annat at göra än at tänka på Er Garde Robe. 8 a 9 månader förlida innan man får hwad man begär, och det är ändå en stor lycka at någonsin få det; de kläder som man med iswer begärde wid winterns början, komma först i Junii månad.

För at winna denna saken, adresserar Arrestanten sig til den Portier-Clef som ger honom mat, ty han ser aldrig någon annan. Denna, som ofta fått snålor af sina Förmän, gör sig ej brätt om och glömmet det sluteligen. Arrestanten påminner honom: Han beslutar ändteligen at göra honom til wiljes, synnerligen om han ser sig winna något därwid. Men hans Förmän skola icke allenast tråffas, de böra äswen hafwa tid at afhöra honom. Den ena kan intet, han skall kläda sig för at gå ut; en annan har gjort parti med sina Maitresser; den tredje har främmande, den sjerde har göromål. a 3 weckor förlida innan han kan få Audience. Ändteligen tråffas det lyckliga dgnablick: Supliquen presenteras, — det är ganska godt: — Gud wet när wi nu få höra talas där om. Det fordras hemligheter, så mycket löp, at man bör skatta sig för lycklig at efter et par månader winna sin önskan.

Frucktan at blifwa förgifwen, är en af de fästligaste plågor som den måste utstå hwilken har den olyckan at wara innesluten på Bastillen, i synner-

erhet om han ej wet sig vara brottslig, och endast fängslad för det han har den lyckan at vara föremål för någon mäktig Mans hämd: och wisserligen är denka fruktan icke aldeles chimeriqve.

Hvem kan i själwa märket hindra dessa märktyg, at genom hemliga medel göra sig af med en fänge, hwars död är nödmåudig för den eller den? Skulle det vara äran? Wisserligen har detta Folket ingen: Skulle det vara samwetsagg? Wanda wid barbari och grymheter, höra de ej mera samwetets röst; Et brott mer eller mindre är en bagatelle. Skulle det vara fruktan at hemligheten skulle bli uptäckt? De weta ganska wäl motsatsen: Bastillens fasetliga hemligheter, äro ogenomträngeliga.

Hvem kan således tillfredsställa en olycklig, som wet at han har alt at frukta af sina fiender, och at hans död är hwad de måst efterstråfwa, emedan den skulle bemantla deras själmstycken? Fordna Ministeren tycks sjelf hafwa insedt möjligheten af detta brott, och därför förordnat at en Soldat skulle vara på wäckt uti köket, för at efterse at alt går i sin ordning och at köckarne göra sin skyldighet. Nu har denna Gouverneuren haft nog credit för at låta återkalla denna incommoda wagtjarlen: och den minsta kökspojke som blir förledd af några Louisdorer, kan lägga hwad han will i hwar portion.

En Arrestant begär en spegel — straxt swaras: Det brukas icke: — Men gör man brecher bryter man opp dörrar med en spegel? — Lika godt, man kan Correspondera — Men med hvem? Mit skuffer är igentäpt: jag ser nästan blott stjernorna. — Det brukas icke. — Men såsi honom wid muren, och gif mig honom så liten ni wil — Det brukas icke. — Men min Herre . . . — Det brukas icke, och därwid går han ifrån Er.

Det händer at en Arrestant ofta ej har det nödwändiga? Kan hända selas det honom strumpor, eller skor? Swarföre ger man honom intet det han kan nyttja utan fara för sitt fängelse? — Men man måste göra et Inventarium. — Hwartil tjänar et Inventarium? Kan man bli bestulen uti et så wäl tillslutit rum? — Bruket, min Herre! bruket, ordningen, redligheten, äran! — Nå wäl, det kan ju ej gå så många timmar til at sätta opp et Inventarium? . . . Timmar! månader förflö intet. Er Coffert är igenlåst, den måste brytas opp. — Nå wäl, låt kalla en Smed at bryta op den — I morgon, nästa wecka: man lär wäl ha tid at syfelsätta sig med Edra fantasier i en syfta som fordrar så många omsorger, hwarest man måste arbeta sundeligen — Huru arbeta? och jag trodde at af alla syftor är det den måst syftlödse — Hwad! Skall man icke vara i Paris? wid Hofwet? observera, proponera, göra räkning, öfwerlägga med Ministrarna — Låt vara, men likwäl är den eller den fångens kläder aldeles trasiga? — Lika godt, ser han någon? — Nej! men man will gärna vara klädd, intet frysa, vara propre — Ja, man får se . . . Nej när? Gud ja Gud endast wet det *).

*) Med det första skall fortsättning följa, men den som wil köpa Original-Piecen det enda exemplaret i Rifet, så kostar den 25 Ducater i Bocklådan wid Ribbarhus-Torget.

Sörlägg.

Rifet 18 utkommer nästa Thursdag kl. 8 om morgonen.

Stockholm, Tryckt hos Commisarien P. A. BRODIN, 1783.

Tryck-Friheten den Wälsignade.

Stockholm d. 18 December 1783.

Compliments-Bref til Prænumeranter, Insändare och
Köpare, ifrån Förläggaren.

Sa ödet ware lof! Från Björnar är jag fri
Nu säge den som tör: Swad med Din *Poesi*
Will Du i Swärje lycklig bli?
Är Du förnöjd med Bröd och Watten
Sör det Du grålar hela natten?
Mönn nog Din ärelystnad får
Om man för Dig tar af sig Zatten
Och hwistlar fram: „Se hwar han går?
Hör Sotarn uti Skärsten sjunga
Han blir betalt för qwast och tunga
Och åter klockan tolf och sju . . .
Men Rimmare! När åter Du?

En Amphion jag blef, o Skaldkonst! genom Dig
 Då Warelser af Sten min lyras toner lydde
 Jag skref, jag sång, jag wann — Straxt alla Björnars flydde
 Blott jag får ny Credit: Et Tempel skall af mig
 Wid Gullstun refas op och jag i marmor skära
 För Björnars pengar byggt til Skalde-Gudens ära
 Det heter Ieswa som en Prins.
 Med myckeln uti dörn sin flaska långfork dricka
 Och spela Lotteri med en Theater-slicka
 Då simpelt utdrag säkert wins,
 Är lyckan icke där, hon ej på jorden fins.

Den sälla är just jag, som löst frän skräck och sorg
 Er hållsa kan Prænumeranter!

Uf Tromån, Levi Barn, Punctörer och Drabanter
 Så blandade fring alla kanter
 Från Torneå til Helsingborg.

Och Ni! som mina blad er wittera penna lånen
 Och mig med vers och prosa tjänen;
 Förutan hwilken hjelp, försådjningen blef swag,
 Er alla hållsar jag i dag!

Knappt kommen än ifrån de dystra stränder
 Där sällan någon återwänder,
 Ja, än jag är i Gattig-Doctorns händer
 Til honom talte Döden så

„Hur länge skall den Rimmarn gå ?

„Nej, Rimmare har Swärje nog ändå
Skrif et Recept och på Apthequet Ricka
At han sitt respass måtte få.

Barbaren skref — Jag måste dricka

Och samma aften mig hos Fader Caron såg
Som af sin rodning tröt i särjan stupad låg.

Snart af den stora flock som grusligt särta hördes
Han utur hwilans famn förstördes

Och skref: Gå fort om bord . . Dock säg mig ho Du äst?

Straxt swartes om hwaran: Jag Mjöldnare—Jag Präst
Jag Jude—Jag en Må, som trögt ur världen klifwit
Sast man mig hoppande seck se

Innom den stolta borg som nyss har helgad blifwit
At Musis . . Musis Patriæ.

Och jag är en Sörläggare

Af det Apollor Barn i Tryckfriheten skrifwit

Swad! Ropte Charon vred, at weta jag begär

Hur många ark som Du utgifwit? —

Det suttonde från Prästen är.

Och dock för femtio Du en Riksdaler tagit

Och sådant hedersfolk bedragit.

Nej, nej min Wän! Wänd om! Wänd om!

Gör hwar man rätt, sen återkom!

Sast kanske sade han, just då jag tänkte swara;

Det

Det bättre är i dödens mörka Rike vara
 An lefwa af så torra blad.

Den stygga Gubben gick, och jag blef hjärtans glad,
 Men Pluto om sit rof så fastigt angelågen
 Då han mig mer ej fann, til Doctorn genast for
 Där trätte han och grufstigt swor
 Och frågade, hwar f . . tog den Sörläggarn wägen?

Prænumeranter hundra siu!

Er tackar jag at mina pulsar än sig röra
 Och därför ber jag ödet nu
 At om det skulle Er til samma stränder föra
 Den grymma Charon må, så snart han någon ser
 Til wärldens rymder åter sända
 At låsa mina ark til ända.

Men Du! som hwarje gång en skilling saklöst gee
 För hwilken ofta Du at wärma op Din maga
 En liten sup på Källarn kunde taga,
 Må aldrig brännwin tryta Dig!
 Ack! wore jag Prophetisk som Elisa
 Jag skulle samma knep i Dina kanner wisa
 Som Ankans kruka skjedt, där oshan öfte sig.

Så när jag Er har glömt 3 Sköna och 3 Fula!
 Som kjöpen wisa ark, och tron Er om förstå

Jag önskar Er i år så eftertryckligt jula
 Att sen till nästa höst må alla waggor gå.
 Må under dans och lek sin Julgrödt Hwarje äta
 Dock innan dess ej någon dag förgåta
 Att köpa ark så det förslår . . . .
 I skolen finna nästa år
 Hur allt hwad roligt är, jag ärnar sammanleta
 In dicketa hies, än göra lån
 Fast man (af Allahanda wi det weta)
 Fast man honnettement peut demander D'aumone-

P. S. Snart Er jag hade glömt Minervas stursta Söner!
 Som aldrig sänden in . . Men sen åt mina böner
 Jag wäntar då från Linköping
 Från Nyköping och Falköping
 Jag wäntar . . . . ingen ting.

Inländt.

Insändt.

Särjämte medföljer en affkrift af Kongl. Commerce-Collegii bref til Upsala Lands-Cancellie, Ranske Medborgare i alla Rikets Städer icke fått eller äge tillfälle at i stillhet och med tilbörligt betänkannde läsa detta ganska betydliga och märkwärdiga brefwet, ty tror jag det alltid wara nyttigt at det blefwe tryckt, på det hwar redslig medborgare må närmare kunna kjenna och värdera det öma och Landsfaderliga hjertelag, hwarmed en mild Konung omfattar sina trogna Undersåtare så på Landet som i Städerna. Det är mig försäkrat, at en Ledamot af Stadens Äldste i Upsala, i anledning af detta bref, då han trott sig sakna behörig handräckning in loco, wändt sig til Högstoftige Kongl. Commerce-Collegium med sit förslag, at där indraga Politie-Borgmästare och 2:ne ledige Rådmanssyflor, hålft han förmodar at Högst. Kongl. Swea Hof-Rätt snart afgör de därstädes emot Herr Politie Borgmästaren anhängiga gjorde Fiscaliska actiöner, Afwen har jag hört hwiskas at sedan den wal- och arbetsamma Polieen blifwit i Huswudstaden inrättad, skulle wara förmonligt at indraga både Byggnings- och Politie-Borgmästare jemte någre hålft de tillöfte Rådmanssyflorna och där efter Stockholms Stads styrelse Ledamöterna af Herrar Älste Officierade som assistenter i åtskilliga mål, samt at de tryckande fonderne til desse Embetsmäns aflöning, Inwånarene antingen efterskänktes, eller nyttigare användas: Men hwad grund alt detta kan äga wet jag icke, ehuru jag tror den meraphysiske och Politiska reglen wara sann, at entia icke böra Multipliceras preeter necessitatem. Det märk- och wördnadswärda brefwet lyder ord ifrån ord som följer.

Affkrift

Högwälsborne Baron Landshöfdinge och Riddare af Kongl Nordstjerne Orden Herr Olof von Neckrej.

Hos Kongl. Maj:it har kommit uti nådigt öfwerwägande, huru en del af Rikets smärre Städer besinnas uti mycken wanmagt, och at dertil icke ringa torde bidraga beskaffenheten af deras styrelse wärk, som gemenligen består af flere ämbetsmän, och äro kostsamare än Stadens ringa rörelse och näring kan bära. Så nödigt det är för en folkrik Stad, som drifwer
wid

widsträckt utrikes handel och sjöfart, at hafwa särskilte Styresmän, som besynnerligen wintagt sig om insigt och ärfarenhet i Handels-ordonantien, bruk och sedwanor, eller de kunnskaper, som wid Oeconomien och Politien ärfordras til en sådan Stads styrelse och förvaltning, så umbärligt kan et dylikt särskilt Styrelse wärk wara i en liten och folkfattig Stad, som drifwer ringa och inskränkt rörelse och ej förmår utan märkelig känning at det löna och underhålla; Och som sådane Små-Städer kunde, äfwen så wäl Administreras under wederbörande Landtdomares Lagskipping och Krono-Verjånings tillsyn, med biträde af Stadens Äldsta, på det sätt, at de Äldsta, efter en wäl faststald Stadsordning besörgde sådana mål, som rörde Politien och Oeconomien, och wederbörande Hårads-Höfding, biträdd af Borgarendämnd på wiså Terminer af året asdömde de upkommande Rättegångsärender, och denna förändring i de smärre Städernas styrelse skulle lönda til deras egen förmån, lätta deras handtering och medföra bättre lägenhet och tillfälle at efter handen sig förkofra, så har Kongl. Maj:t af Landskadertlig omwårdnad för Inwånarens bästa welat lemna til deras eget eftersinnande, om icke någon indragning af en del syflor i de mindre Städerna må göras, och i sådant äfseende i Nåder förordnat, at Herrar Lands-Höfdingarne hafwa at förfoga sig til de i deras Lån warande Städ-der, för at därom giöra Borgerskapet föreställning, och med det samma öfwerlägga hwilka syflor kunna wara af den beskaffenhet, at de wid innes-hafwarens på ett eller annat sätt skeende afgång, ej behöfwa åter besättas, utan antingen de därwid af Staden bestädda löner användas til något för Staden gemensamt nyttigt ändamål, eller och Borgerskapet helt och hållet befrias ifrån den utgift, det förut til fond för sådane Löner måste widkännas; doch at alt detta må ankomma på Borgerskapet frimilliga begifwande; om hwilka förrättningar samt hwad wärkan däråf kan inträffa, medelst öfwerhöddiga syflors indragande och lönebesparingar, Herrar Landshöfdingarne wid sådane sig yppande ledigheter, böra med berättelse til Kongl. Collegium inkomma, på det Kongl. Collegium därefter hos Kongl. Maj:t må kunna därom göra underdånig anmälan.

Hwad Kongl. Maj:t i så måtto nådigst behogat förklara och förordna har Kongl. Collegium härmed welat Herr Baron och Landshöfdingen wid handen gifwa, som om wärkställigheten däråf för des nådigst ansökrödda Lån behogade besörja. Wi befälla Herr Baron Landshöfdingen och
Rid.